

ков / Л.М. Бесов, А.А. Ларин, О.К. Морачковский // Історія Української науки на межі тисячоліть, 2007. – Вип. 28. – С. 35–42

4. Воробьев Ю.С. Академик Анатолий Петрович Филиппов – лидер научной школы в области динамики и прочности машин (к 110-летию со дня рождения) / Ю.С. Воробьев, А.А. Ларин, Г.И. Львов // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – Динамика и прочность машин, 2009. – Вып. 42. – С. 3–7.

5. Ларин А.А. О творческом наследии Льва Израилевича Штейнвольфа – ученого и педагога / А. А.Ларин // Вестник Национального технического университета «ХПИ». – Динамика и прочность машин, 2006. – Вып. 21. – С. 3–6.

6. Динамика полета и управление: 50 лет в ХПИ: Монография / Д.В. Бреславский, В.Б. Успенский, А.А. Ларин и др. – Х.: НТУ «ХПИ», 2014. – 488 с.

7. Ларин А.А. Жизненный и творческий путь академика Н.Н. Салтыкова / А.А. Ларин // Вісник Дніпропетровського університету, 2011. – № 1/2 Серія історія і філософія науки і техніки. – вип. 19. – С. 108–114.

8. Breslavsky D.V. The Scientific and Social Activity of Professor N. N. Saltykov in Russia in 1894–1919 / D.V. Breslavsky, A.A. Larin, V.B. Konovalova // Journal of the Theoretical and Applied Mechanics. Series: Special Issue dedicated to memory of Anton Dimitrija Bilimovič (1879–1970), Vol. 41 (S1), Belgrade, 2014, P. 179–188.

*Ляшуга І.Ю.
м. Харків, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ У ХАРКІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОМУ ІНСТИТУТІ МЕТРОЛОГІЇ

Тенденції розвитку світової науки зумовлюють зростання її ролі й значення у розвитку людства. Для того, щоб посісти належне місце серед інших країн світу та стати на шлях інноваційного розвитку метрологічних засад техніки, необхідно визнати національним пріоритетом саме розвиток її науково-технічного потенціалу. Це визначає актуальність дослідження системи підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Конструктивно-критичне вивчення історії підготовки кадрів вищої кваліфікації в галузевих наукових установах є важливим джерелом для визначення напрямків модернізації національної моделі організації підготовки аспірантів і докторантів на сучасному етапі.

У статті виконано аналіз тенденцій і особливостей розвитку системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів у Харківському державному науково-дослідному інституті метрології та окреслено проблеми, які впливали на стан професійного навчання персоналу в 1960–

1970 рр. Ці проблеми вперше розглянуто у праці [1]. Але Державний архів Харківської області зберігає достатню кількість архівних джерел, не розглянутих у вказаній праці, що дає підстави для проведення додаткового, більш повного дослідження.

У післявоєнні роки брак наукових кадрів для проведення важливих наукових завдань істотно відчувався, і це було помітно наприкінці 50-х рр. – на початку 60-х рр. XX ст. Питання підготовки докторантів та аспірантів обговорювалося декілька разів на нарадах інституту, але позитивного вирішення цього питання отримати не вдавалося. Тільки у 1966 р. вийшов наказ Держстандарту № 259 від 11.10.1966 р. про створення аспірантури на базі Харківського державного інституту мір та вимірювальних приладів (ХДІМВП). Цей наказ було оприлюднено директором інституту В.В. Кандибою разом із заступником директора з наукової роботи А.Я. Лейкіним на нараді інституту. Планувалося, що аспірантура ХДІМВП буде проводити підготовку наукових кадрів не лише для власних потреб, а й для інших наукових установ та промислових підприємств. Перспективи розвитку роботи аспірантури полягали в ініціюванні кроків щодо розширення співпраці з вищими навчальними закладами і науковими центрами інших країн з підготовки кадрів вищої наукової кваліфікації та плідної творчої взаємодії. З вищими навчальними закладами співпраця відбувалася у запровадженні спільних програм теоретичної підготовки аспірантів; удосконаленні процесу підготовки шляхом переведення аспірантів на навчання за індивідуальними науково-навчальними програмами; формуванні інформаційного простору та створенні бази даних із підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів вищої кваліфікації. Було створено положення щодо розширення співпраці з вищими навчальними закладами і науковими центрами, установами Академії наук Радянського Союзу. У всі установи, які мали потребу з підвищення кваліфікації співробітників із нових напрямів, були надіслані листи із запрошенням до складання вступних іспитів. У січні 1967 р. інститут було перейменовано на Харківський державний навчально-дослідний інститут метрології (ХДНДІМ) [1, С. 80–83].

Було розроблено та затверджено план заходів із організації й проведення прийому до аспірантури. План випуску аспірантів передбачував надання дисертації до спеціалізованої вченої ради або захист по закінченню аспірантури. У 1967 р. відбувся перший набір до аспірантури працівників ХДНДІМ. За планом після прийому вступних іспитів у жовтні місяці було прийнято 15 осіб. Вступні іспити були із спеціального предмету та історії КПРС (Комуністичної Партії Радянського Союзу). На другий рік чисельність прийому аспірантів не змінилася. Науковими керівниками прийому 1968 р. було призначено тринадцять чоловік. Се-

ред них були співробітники ХДНДІМ – В.В. Кандиба (директор ХДНДІМ, д-р техн. наук), Л.Д. Бризжев (канд. физ.-мат. наук), Є.Д. Новгородов (канд. техн. наук) та фахівці, які працювали за сумісництвом, зокрема, д-р техн. наук Р.А. Валітов, канд. техн. наук А.Я. Лейкін та інші.

А вже у 1969 р. план прийому аспірантів підвищили до 17 осіб. Вимоги до відбору кандидатів до аспірантури у 1970 р., у порівнянні з 1969 р., значно зросли. Динаміку прийому до аспірантури ХДНДІМ наведено в табл. 1. Кандидатура кожного аспіранта обговорювалася з керівниками лабораторій та відділів. Майбутня тема дисертації також обговорювалася на загальній науково-технічній раді відділів. За планом прийому у 1970 р. прийнято вже 18 аспірантів. Загальний контингент становив 54 аспіранти, із них 8 аспірантів на очному відділенні [2, арк. 1–8].

Таблиця 1 – Чисельність аспірантів за 1967–1972 рр. навчання

Роки вступу	План прийому (чисельність осіб)	Прийнято аспірантів (чисельність осіб)
1967 р.	15	15
1968 р.	15	15
1969 р.	17	17
1970 р.	18	18
1971 р.	15	15
1972 р.	13	13

Вагоме значення для підвищення професійних навичок мало залучення провідних науковців, аспірантів і докторантів до діяльності різноманітних конференцій, симпозіумів роботі міжнародних комісій. Наприклад, директор ХДНДІМ В.В. Кандиба брав участь у роботі міжнародної комісії з освітленості (МКО) у м. Редінг (Англія) з 14 по 19 липня 1969 р. У ході конференції було отримано інформацію про сучасний стан оптичного приладобудування та оптичної техніки і розглянуто низку питань у сфері оптичної метрології. На конференції В.В. Кандиба виступав з доповіддю «Нові системи прецизійної оптичної пірометрії». Цим виступом підтвердився пріоритет вітчизняної метрології у створенні еталонів. Кількість аспірантів на 1 січня 1971 р. становила 24 особи [3, арк. 45].

Основними напрямками діяльності аспірантури щодо організації процесу підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації були фізико-математичні науки, оптика, теплофізика, технічні науки та ще вісім напрямів. Першим співробітником інституту, який захистив дисертацію у 1970 р. за темою: «Ви-

рішення деяких крайових задач для багатозв'язних зон складної форми структурним методом», був О.П. Слесаренко. Одразу після захисту О.П. Слесаренка на захист дисертації та випуск із аспірантури готувалися 9 аспірантів: 2 аспіранти очного відділення та 7 заочного [4, Арк. 1–5]. Отже, план прийому до аспірантури у 1971 р. та план випуску було повністю виконано.

Посади, які посідали співробітники інституту до зарахування до аспірантури, наведено у табл. 2.

Таблиця 2 – Посади, які посідали співробітники інституту до зарахування до аспірантури у 60–70 рр. ХХ ст.

Посада	Кількість осіб
Керівник лабораторії	5
Молодший науковий співробітник	3
Старший науковий співробітник	3
Старший інженер	21
Старший викладач	3
Асистент	1
Провідний інженер	1

Аспіранти мали можливість використовувати у дослідженнях матеріально-технічну базу ХДНДІМ. Зокрема, експериментальні дослідження спиралися на створені в інституті державні та робочі еталони із використанням сучасної вимірювальної апаратури, випробувального обладнання та обчислювальної техніки рівня того часу.

Таким чином, відкриття аспірантури в інституті метрології у 60–70 рр. ХХ ст. стало важливим фактором для активізації відтворювання науково – технічного потенціалу країни. В ХДНДІМ готувалися фахівці для проведення власних наукових досліджень, а також для забезпечення вищої технічної школи та промислових підприємств. Історія підготовки наукових кадрів галузевими установами потребує окремого дослідження, заснованого на масиві архівних матеріалів.

Список літератури: 1. 100 лет ХГНИИМ: от поверочной палатки до Головного метрологического центра Украины. – Харьков : ХГНИИМ, 2001. – 216 с. 2. Державний архів Харківської області (ДАХО). – Ф. 6183, оп. 3, спр. 61, 9 арк. 3. ДАХО.-Ф. 6183, оп. 3, спр. 30, 46 арк. 4. ДАХО.-Ф. 6183, оп. 3, спр. 87, 12 арк.